

שמעתא למיקתא

האם מותר לאכול אצל חשוד על טבילת כלים

א. חובת טבילת כלי מתכות

הלוקח כלי מן הכעוים צריך להטבילו במקוה של מי סאה, וילפינן לה מהא דתניב גבי כלי מדין (במדבר פליא פס' כג) "כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהרו". והיינו מוקים שגדה טובלת בהן, ע"י בעיז (נה:), ובתשו"ע (יו"ד רס"ק קפ). וע"י בעיז (שם) וברש"י (שם) שאין חייבים טבילה מדא"ל אלא כלי סעודה מהמים, מתכות, דהא "אשר יבא באש..". כתב ואין דרך להשתמש ע"י האור אלא בכלים של מתכת והם צורכי סעודה. וע"י בחלקת יעקב (ח"ב סי' א' אות ה') הדמיוה היא דוקא אם רוצה להשתמש בכלי. וע"י עוד במנחת אליעזר (ח"ב סי' לה).

וע"י בב"י (יו"ד סי' ק' ד"ה ובתשובות) שהביא מח' ראשונים האם פסוק הני"ל הוי אסמכתא או חיוב מדאו'. ולהלכה דעת הט"ז (סי' טו) והש"ך (סי' כא), שחיובו מן התורה וכן דעת הפר"ח (ריש הסי' ועל טע' טו), וכ"כ בבניאר הגר"א (שם סי' כג) אליבא דהשו"ע. ועיין במ"ב (סי' שכג סי' לא) שנוטה לחמירי בזה וע"י עוד בבניאר הלכה (שם אות ג-ד). וכת' המנח"ש (ח"א סי' מד סי' א) דהסכמת רוב הפוסקים הדול מדאו'. ומ"מ כלי זכוכית חייבים בטבילה רק מדרבנן כמבואר בפר"ח (סי' ק' סי' א) ובח"י רע"א (שם על סעי' א). וע"י בדרבי"ת (סי' טו) דכלי עשוי מחומר הפטור, והוא מצופה בחומר טבילת חייב בטבילה מדרבנן. וכ"כ במבית לוי (יו"ד ט"ב ע"י קמ"ה ג' ט), וע"י עוד בגליון רי"ח.

ב. איסור להשתמש בכלי טרם הוטבל

ומלבד חובת טבילת הכלי, איכא איסורא להשתמש בו כל זמן שאינו טבול. ולדעת הפמ"ג (או"ח סי' תפ"ז סי' א) איסור זה מן התורה הוא [וע"י גי"ש (ב"ב פ"ב סי' יט), בשאגת אריה (סי' נז) ובניית מאיר (שם סי' יא)]. אולם דעת הישועות יעקב (סי' ק' סי' א), וכן פסק הביאור הלכה (סי' שכג סעי' י' ד"ה מותר) שהוא מדרבנן. וכן נקט המנח"ש (שם אות ג-ד). והמנח"ש (תני סי' סח אות ב) כת' דכ"ז כשאין באפשרות המשתמש להטביל הכלי בבואו להשתמש, אבל אם יש באפשרותו להטבילו, אפשר שחייב מה"ת להטבילו בשעה שרוצה להשתמש בו, ואם אינו טובל, עובר בשעה ענייני. וע"י עוד בזה בחיזוקים וביאורים (ע"י עה: ד"ה הו"א הערב שמשמ).

ג. אינו יודע אם הכלי של בעל הבית טבול

מעשה י"ל שהמתארח אצל מי שחשוד על טבילת כלים, אסור לו לאכול בכליו, דהרי רוב הכלים בזמנינו הם תוצרת חו"ל ורוב המפעלים הם תחת בעלות של כעוים, ואסור להשתמש בהם כשאנים טבולים [וע"י בחזו"א (יו"ד סי' לו סי' טו) דבכה"ג אולינן אחר הרוב. וכן הביא בדרבי"ת (פסקי דאס, וע"י עוד באג"מ (יו"ד ח"ב סי' ס' ג)]. וכ"כ שמונחים בהם אוכל והמתארח אינו אוכל ישר מהם אלא לוקח משם ואוכל (וכגון מגש פירות וכד') מותר (למתארח) להשתמש אע"פ שלא טבלו הכלי כי כלפיו הוי השתמשות בשב ואל תעשה דשרי, כמש"כ מהמרי"ל דיסקין (קו"א אות קלו ד"ה דע ועד) וע"י בספר טבילת כלים (פ"ג מהג' מד' בתדש)]. ובשש"כ (פ"ט מהג' מד' בתדש)].

ד. אוכל בכליו של מומר

מיהו אם המתארח הוא מחלל שבת בפרהסיא (ח"ו) בגוונא שהוא בכלל מומר, י"ל דהכלי אינו חיוב טבילה דדינו כעכו"ם. וכמבואר באבנ"ז (יו"ד סי' קט אות א) דכתב דמומר דינו כעכו"ם וכן דינו כישראל, דהנה אי קדיש בת ישראל קידושיו קידושין [ונבמות ל"ג], וכן בכמה דברים אע"פ שחטא ישראל הוא, ודנין אותו לכל הדברים להחמיר ולא מטעם ספק, אלא שהוא גוי מחמת מעשיו וישראל מתולדתו ע"כ יש בו חומרי זה וזה, ע"כ קהנה כלים ממנו חייבים בטבילה, ומ"מ כלים שקנה הוא מגוי אי"צ טבילה, ואף שדינו כישראל ג"כ מ"מ לא שייך בהם טבילה דהוי כטובל ושרץ בידו כיון שעדיין הם ביד גוי, ע"כ. וכן דעת התשורת שי (תני סי' ק) והלבושי מרדכי (רמא אות ב) [אלא דכתב שם להטביל ללא ברחק].

אלא דכבר דחה דברייהם החת"ס (יחידושים ליו"ד סי' ק) דכמו שמומר אי"צ גרות כך כליו אי"צ טבילה. וכן פסקו מהרש"ג (ח"ב סי' מט), ודובב מישרים (ח"א סי' טה), והאג"מ (או"ח ח"ג סי' ד' ד"ה ובדבר) והצ"ח (ח"א סי' יט אות ו). וע"י עוד בתשובות והנהגות (ח"ב סי' תג) דכת' שם דהחמיר לעצמו לחמיר בכל מתכות אבל מדינת נראה להקל.

ועוד דכבר הארכנו בגליון ה' דאע"פ דאיכא מח' לענין מחללי שבת בזמנינו האם דינם כמומרים או כתינוקות שנשבו, מ"מ למעשה נקטינן שדינם (ברוב המקרים) כתינוקות שנשבו, ענייני. וע"י בגליון צ"ד לענין האם מהני לתת דבר המופסיק בין הכלי לאוכל. שו"י ששבש הלוי (ח"ו סי' רמה אות ז) נוטה לחייב בכלים המיוצרים ע"י מומר בטבילה ומ"מ מורה למעשה להקל בזה ומסתמך על הסוברים שמחללי שבת בזמנינו אינם נחשבים למומרים כמבואר בשבש הלוי (ח"ב סי' נג וסי' קעב), [וע"י מבית לוי (יו"ד טבילת כלים ע"י קמ"ה ג' א) דכלים המיוצרים באר"י כולל כלי מתכות אינם טעונים טבילה, וגם אם ידוע שהבעלים אינם שומרי שבת אין לחייבם בטבילה (ועי"י עוד דכלים המיוצרים באר"י אי"צ טבילה דכל דפריש מרובה פריש), וע"י בתשובות והנהגות (ח"ב סי' תח)].

ה. המשתמש בכלי של טבול, האם עובר איסור או מבטל מצוה

אלא דלמאורה יש לדון להקל מטעם אחר. דהנה בגדר החיוב של טבילת כלים כתב באור זרוע (ע"י סי' רצג) דגזירת הכתוב הוא דאסור רחמנא להשתמש בהם בלי טבילה. וכ"כ רוקח (סי' תפא) דאסור להשתמש בהן עד שיטביל קודם. וכן דעת מהרש"ם (ח"ד סי' מה) [שהרי כתב דהמסתפק אם טבול כליו הוי בכלל ספק במקום דאתחוק איסורא]. מאידך לדעת הראב"ה (פסחים סי' תסד) טבילת כלים הוי מצוה ולא איסור [וכן דעת הנהגות מיימניות (מ"א פ"ז אות ח)]. וכן פסק הערוה"ש (סי' ק' סוף אות ג'). ועפ"ז כתב האבנ"ז (או"ח סי' ת"ח אות יא) דאם אינו יכול לטבול את הכלי מותר להשתמש בכלי טבילה, וכמו שמצינו לענין ציצית בשבת דאין איסור ללבוש טלית בא ציצית, דאין איסור ללבוש בגד ללא ציצית אלא מצוה אבל להטיל בו ציצית ובשבת אי אפשר.

ואע"פ דמבואר לעיל דאיכא איסור מדרבנן להשתמש בכלי שאינו טבול, צ"ל דס"ל לאבנ"ז כביאורו של הגרשז"א זצ"ל (מעדני ארץ שביעית סי' טז אות ג') מנח"ש ח"ב סי' ס' אות ד') דאיסור השתמשות מדרבנן גדרו דאמרו לן אל תשתמש בכלי אלא תטבילו תחילה וא"כ כל זה כשיכול להטבילו, אבל בגוונא שאינו יכול להוציא הכלי כדי לטבולו וכגון במלון וכד' (שלא יתנו לו לקחת ולהטבילו), שרי לאכול ולשתות בו [א.ה.]. וכע"ז זה מציינו בבניאר הלכה (סי' ס' ד"ה ס' יא אלה)].

ולפי דבריהם י"ל דה"ה המתארח אצל מי שאינו שומר תורה ומצות או אצל החשוד על טבילת כלים, כיון שאינו יכול לקחת את הכלים ולהטבילם רשאי לאכול מהכלים שאינם טבולים.

אלא דבאמת מדברי בעל האג"מ והחזו"א (ספר טבילת כלים פ"ג סוף מהג' כד) ובתשובות והנהגות (ח"א סי' שנו) שאסור לגמרי לאכול במלון שלא טבול בו את הכלים [וע"י עוד בזה בגליון ב'], משמע שלא ס"ל סברא זו, וע"כ דס"ל בכלי שאינו טבול הוי "איסור" מצד עצמו אפילו היכן שאין בידו להטביל הכלי. וכן העירוני בחת"ס (שם) שכתב ד"יש לזהר מלשתות בבית המומר בכליו שהרי צריכים טבילה שקטנאם מן הגוי ואסור לנו להשתמש בהם אפי' באקראי בלא טבילה" [ולשיטתו אזיל לעיל דס"ל דכלי מומר חייבים טבילה]. וע"י עוד מש"כ בס"ד בגליון קפ"ו.

ו. מתארח אצל מי שאינו טבול כליו בודאי

מיהו למעשה נראה דיש להתיר בשעת הדחק כגון במקום איבה וכד', לסמוך על דברי האבנ"ז והמנחת שלמה הנ"ל, בצירוף דברי הפוסקים הנ"ל דס"ל דמומר דינו כעכו"ם [ואע"פ שהחת"ס אסר בכל גוונא, לשיטתו אזיל דס"ל דמומר אין דינו כעכו"ם לענין זה כנ"ל] ושכן הוא לענין מחללי שבת בפרהסיא שבזמנינו. וכן יש לצרף דעת הסוברים דמניית הוי בעלות, והישראל המחזיק אותם נחשב כשותף בחברה, וא"כ י"ל דכלהים פטורים מטיבילה [ע"י ברמ"א (סי' ק' סי' יא) לענין כלל של שותפות ישראל ועכו"ם פטור מטיבילה אבל אם הישראל קנהו חיוב כמבואר בש"ך (שם סי' כו)]. אולם בגוונא שהישראל שותף "ביצירת" הכלי י"ל דפטור לעולם. וכ"כ בדרך אפשר בתשובות והנהגות (ח"ב סי' תח). אולם ע"י מבית לוי (יו"ד ע"י קמ"ה אות ג) ובספר טבילת כלים (פ"ג מהג' ד) הביא מח' בות] וכן נקט בתשובות והנהגות (ח"א סי' רנט), ודו"ק. [נתנה מצאתי שדעת הגרשז"א זצ"ל (קונטרס טבילת כלים, ישראלון ע"י ג' אות ב) דהמתארח אצל השני ומגיש לו אוכל ומשקה בכלים שאינם טבולים אין היתר לאכול מהם אפי' אם יגרום איבה. אבל אם יגרום איבה יבשים שמים טעונים כלי כלל יש להקל בשעת הדחק].

ז. הדבר הוא רק ספק שמא הבעל לא טבול כליו

וכל זה במקום שודאי לא טבול את הכלים, אבל המתארח אצל מי שספק הוא אם טבול הכלים ואין בידו לברר מחמת דאיכא חשש שיפגע בבעל הבית וכד', י"ל דקיל טפי דלכא' הוי ספק דרבנן לקולא [דאיסור השתמשות ללא טבילה אסור רק מדרבנן כ"י בשם הביאור הלכה, ועוד דלהרבה פוסקים חיוב הטבילה הינו מדרבנן] ורשאי להשתמש בהם [ואע"פ דספק שאפשר לברר אינו בכלל ספק, מנב"ז בדרך כלל אי"א לברר מחמת איבה וכד']. אלא דיש לדון בזה לדעת מהרש"ם הנ"ל דס"ל דלא אמרינן ספק דרבנן לקולא בטבילת כלים (אף בכלי זכוכית) כיון דאתחוק איסורא. אלא דמ"מ כבה"ג אכתי יש לסמוך ע"י הט"ז (יו"ד סי' סט סי' כד) ודע"מיה דאין נגד אתחוק אמרינן ספק דרבנן לקולא. שו"י שדעת הגרשז"א זצ"ל (שם) דאם יש ספק אם הכלים טבולים יש להקל דוקא בכלי זכוכית מפני שזה ספק דרבנן, ע"כ. וא"כ מבואר דסמך להקל דוקא בכלי זכוכית דאף חיוב המצוה היא מדרבנן. וע"י במנח"ש (ח"ב סי' א' אות ב) ובחזו"א הנ"ל, האם ספק אם הכלי טבול בכלל דשיל"מ דאפשר בטבילה, ואכמ"ל. ומ"מ בנד"ד לא שייך דשיל"מ כיון דאין בידו להטבילו].

מסקנה דניא-

העולה לדינא, א' כלי סעודה השייכים למלון או צימר וכדומה (שבעליה יודעים), חייבים טבילה, ועל כן אסורים בשימוש כל זמן שלא הטבילים (ואחר הטבילה מותרים בשימוש כשאין בהם חשש מושם בליעת איסור). ו"ה"א שמונת למתארחים להשתמש בהם ללא טבילה, ואין להקל אלא בשעת הדחק. ב' כלי הסעודה השייכים למי שחשוד על טבילת כלים. אם ספק הוא ואין בידו לברר (וכגון מחמת חשש שיפגע בבעל הבית וכדו') רשאי להשתמש בהם. ואם ידוע לו בודאי שלא טבול אותם הדין כנ"ל לענין כלי מלון, ובשעת הדחק אפשר להקל.

האם יש חיוב לסעוד סעודה שניה של שבת קודם חצות היום

תנן [שבת ק"ז]: [מציילן מזון ג' סעודות, הראוי לאדם, הראוי לבהמה לבהמה, כיצד נפלה דליקה בלילי שבת מציילן מזון ג' סעודות, בשחרית מציילן מזון ב' סעודות, במנחה מזון סעודה אחת.

ובגמ' [שם] ת"ר כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת, שלש, רבי עקיבא אומר ארבע. א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו, ויאמר משה אלכלו היום כי שבת היום להי' היום לא תמצאוהו בשעה, רבי חידקא סבר הני תלתא היום לבר מאורתא, ורבנן סברי בהדי דאורתא.

עוד אמרינן שם [קתח]. ת"ר קערות שאכל בהן ערבית מדיחן לאכול בהן שחרית, שחרית מדיחן לאכול בהן צהריים, צהריים מדיחן לאכול בהן במנחה, מן המנחה ואילך שוב אינו מדיח. אבל כוסות וקיתונות וצלוחיות מדיח והולך כל היום כולו לפי שאין קבע לשתייה.

וברבמ"ם [שבת פ"ל ה"ט"ט] כת' - חייב אדם לאכול ג' סעודות בשבת אחת ערבית ואחת שחרית ואחת במנחה, וכת' שם המגיד משנה - ומ"ש רבינו ערבית שחרית ומנחה, נ"ל שדעתו ז"ל שמצוה לעשותם באלו הזמנים. ודבר זה מלוקחת בין הגאונים ז"ל שבעל הלכות [ה"ג פט"ז] כת' שאפילו מפסיק בשחרית באמצע סעודתו ומבדק בה"מ' ואחר כך מברך המצויא וחוזר ואוכל שפיר דמי, וכת' הרמב"ם והרשב"א ז"ל שלפ"ז לא הוזכרו בחיוב הזמנים האלו גבי הצלה וקערות שאכל בהן כמו שהוכתינו [פ"כ"ג ה"י] אלא אורחא דמילתא נקט. ובספר העתים [סי' קצג] האריך בזה והעלה שמצוה לעשות באלו הזמנים והוכיח כן ועיקר.

ובערך השולחן [סי' רפ"ח סי"ב] כת' - והנה באמת לפעני"ד צריכה להיות הסעודה השנייה רק קודם חצות, שהרי כמו שהסעודה השלישית צריכה להיות רק אחר חצות כמו שיתבאר בסי' רצ"א, והטעם נרא' דכיון דהיי' סעודות ילפינן מלמלתא היום וכי צריך להיות לכל אחת זמן קבוע בפני"ע, אחת בלילה ואחת ביום קודם חצות ואחת לאחר חצות, אבל תמניה למה לא הזכיר אחד מן הפוסקים דבר זה וגם הרבה לא יחושו לזה, ואולי טעם סעודה שלישית שאינה קודם חצות אינה מטעם תלתא היום

אלא מפני שכל סעודה טריק להיות שמה עליה, דלילה סעודת ערבית ודיום סעודת שחרית והשלישית סעודת מנחה, ומנחה הוי רק לאחר חצות, אך לפ"ז גם שחרית לא הוי אחר חצות, ואם היינו אומרים דסעודה שלישית אין יוצאים אא"כ התכלה מנחה מקודם הוי א"ש, אבל באמת אינו כן כמ"ש בסי' רצ"א, ולכן אינו אומר אף שהפוסקים לא הזכירו זה מימי' תנן הוי סעודה שנייה צריכה להיות התחלתה עכ"פ קודם חצות, וכן אינו נזהר.

ובב"ח [סי' של"ד] גבי דינא דנפלה דליקה כתי' וז"ל: משנה בפרק כ"כ [ק"ז]: וכו', ופרש"י בלילי שבת - קודם אכילה. שחרית - קודם סעודה. נראה דכוונתו ליישב מה שקשה דה"ל לפינת נפלה דליקה ערבית כדנתי שחרית ומנחה, ומיישב כוון דסעודת ערבית אין לה זמן קבוע דכל הלילה זמנה להכי נקט בלילי שבת דאורויי כל שהוא קודם אכילה אפילו בסוף הלילה, מה שאין כן שחרית דוקא קודם סעודה כלומר זמן סעודה עד סוף שעה ששית, אבל אחר שעה ששית עבר זמנה ואינו מבטל אף על פי שהוא קודם אכילה.

אולם במאמר מרדכי [סי' של"ד סי' א] כת' להשיג על דברי הב"ח הנזכרים בה"ל: ואחר הסיר מכת"ב הרב ז"ל אין זה מחורר בעיני, דנהי דזמן סעודת שחרית קודם חצות דאסור להתענו' בשבת עד חצות דלעיל סי' רע"ח, מ"מ נראה פשוט שמתמילת דל הפוסקים דאם אוכל ב' סעודות מאחר חצות עד הלילה דקיים מצוה ג' סעודות בשבת ולא דאיסורא עברו לה התענוות עד חצות, ולכן נראה דהיי' אם נפלה דליקה ועברה שעה שישית ש"י להציל מזון ב' סעודות כדי לקיים מצוה ג' סעודות.

ומלשוננו נראה דאינו אסור להתעבד עד חצות אלא מקודם האיסור להתענות, אולם א"צ לסעוד חצות מחמת דינא דג' סעודות.

וכן משמע מפשוט דברי הפמ"ג [סי' רפ"ח ח"א סי' א] גבי דינא דאסור להתענות בשבת דכת' - ואם טעמם מידי קודם תפילת מוסף כבסי' רפ"ו סי' שרי

האם הציבור צריך לכוון לצאת יד"ח הברכות בקרה"ת

מבואר **במגילה** (כ"א): דהעולה לתורה מברך לפני קריאתה ולאחריה. וכתבו **התוס'** (ר"ה לג. סד"ה הא, וערובין צו. סד"ה דילמא) בשם ר"ת דברכות אלו אינם משום תלמוד תורה שהרי אפי' בירך ברכת הערב נא או נפטר באהבה רבה חוזר ומברך. אלא משום **כבוד התורה** נתקנו (כ"כ הטור (סי' קלט) **והרמ"ע מפאנו** (סי' נט)). וכ"כ **השו"ע** (סי' קלט סעי' ח). וכת' **השאגת אריה** (ססי' כה) שהטעם שתיקנו ברכת אשר בחר בנו לקורא בתורה, היינו משום שהיא המעולה שבברכה"ת כדאיתא בברכות (יא. א.). ועיי' **תוס'** (ערובין צו. סד"ה דילמא) **וביעב"ץ** (שם).

והנה משמע מדברי התוס' הנ"ל דחובת ברכת התורה בצבור אינה אלא מדרבנן. ולענין גדר חובת ברכה"ת לעולה לתורה, עיי' **בעמק ברכה** (קה"ת אות א עמ' מה) שתלה הדבר במח' האם הברכות של קריאה בצבור הם על מצות הקריאה או על מצות לימוד התורה. אלא דמה שהוכיח שם שברכה"ת היא על לימוד התורה מהא דלא מהני שומע כעונה יש לדחות שכך היתה תקנת חז"ל שהעולה יקרא בעצמו, עיי' **בביאור הלכה** (רסי' קמא). ועיי' עוד **בבית יצחק** (יו"ד ח"ב ססי' קט) שכת' דבס"ת מברכין על התורה ולא על מצות הקריאה ודלא **כהחשד לאברהם** (סי' יא.).

אולם **התשב"ץ** (ח"ב סי' קסג) נקט שחובת ברכה זו מה"ת. וכן נקט אחריו **האר"ש שבע** (סוטה מא.). וכן פסק **במשכנות יעקב** (או"ח סי' ס) ע"פ הירושלמי.

אלא שכבר דחו דבריהם גדולי אחרונים, הלא המה **המ"א** (שם ס"ק ה), **הפר"ח** (שם ס"ק ח), **והברכ"י** (סי' מז אות ח וסי' קלה אות א), וכן פסק **המ"ב** (סי' מז ססי"א) דלכו"ע דרבנן היא משום כבוד הצבור. וכן דעת **הערוה"ש** (סי' מז אות ג), ועיי' בזה **במגן גבורים** (סי' נג אות ז מ"ד"ה ובזה יש ליישב), **במהר"ם שיק** (סי' סא), **בדבר אברהם** (ח"א סי' טז אות יח-כא ובאות כז) ו**בעמק שאלה** (שאלתא טז סוף אות א, וסי' נג אות ד עמ' שמד טור ב).

והנה בגליון ע"ח הבאנו בס"ד שקריאת התורה בצבור היא חובה החלה על כל יחיד, וכמ"ש **בביאור הלכה** (סי' קמו ד"ה ויש) שעל כל איש ואיש מוטל החיוב דתקנת עזרא, ע"כ. אלא דדוקא על היחיד הנמצא "בציבור" חל עליו חיוב זה כמבואר **בביאור הלכה** (ססי' קלה ד"ה אין מביאין) שכתב דמן הדין אין חל על היחיד מצות קריאת התורה בזמן שאין יכול לילך לבית המדרש, משא"כ בעשרה חל עליהם חובת קריאה.

מעתה יש לדון האם מלבד חובת שמיעת קריאת התורה איכא נמי חובה לשמוע הברכות כדי לצאת יד"ח או דלמא ברכות התורה אינם חובה אלא על העולה לתורה ולא לצבור.

ובאמת המעיין **בתשב"ץ** (סי' מב סד"ה וא"כ אין כאן) יראה שהמברך מוציא את הצבור יד"ח. וכן מבואר **במבי"ט** (סי' קיז) שצריכים לצאת יד"ח ברכות אלו. וכן מצאתי **בהר צבי** (סי' נח) שהביא **מהראב"ן** (סי' עג) שקריאת התורה וכן הברכות הם להוציא את השומעים שנתחייבו בס.

אלא שאין כן דעת **הרדב"ז** (ח"א סי' תקעב) דס"ל דהצבור לא נתחייבו בברכה זו. וכן דעת **הנוב"י** (תני' סי' טו) שכת' שלידן ש"כ"א מהעולים מברך, א"כ אין א' מהם מכיון להוציא אחרים בברכות. ו**בשאלת יעב"ץ** (ח"ב סי' ע"ה וד"ה ואם מסבא) כת' שאע"פ שחובת שמיעת קריאת התורה היא לכולם מ"מ אין חובה לשמוע ברכה"ת אלא רק מקצתה כדי לענות אמן, שהרי לא מצינו שהזהירו חז"ל שנכוין לצאת בברכה זו, ועיי"ש (ד"ה א"ה כ"ד) שכתב שהברכה היא על קריאה ולא על השמיעה.

וכן נראה מדברי **הב"י** (סי' מה) שאין הציבור מחוייב לצאת ידי הברכות, שהרי כתב דברכות שמברכין הקוראים בתורה וברכות המפטיר עולין לשומעיהן לחשבון מאה ברכות, ואפי' אם לא שומעים את הברכה אלא עונים עליה אמן מהני כיון שידועים איזו ברכה הוא מברך [ואילו לצאת ידי"ח ברכה בעינין שישמע מתחלה ועד סוף אף לדעת הב"י, עיי' **במ"א** (סי' קב מ"ז ס"ק ד)]. ואע"פ **בשו"ע** (סי' רפד סעי' ג) נראה שלמעשה נקט דצריך לשמוע כל הברכה, י"ל דהיינו משום דלמעשה ס"ל דבעינן שמיעת הברכה ואף עניינת אמן כדי שיעלה לו למנין מאה ברכות (ולא סגי באחד מהם) כמ"ש **הפמ"ג** (סי' קב מ"ז ס"ק ד), ולא משום דחייב לצאת יד"ח ברכת התורה [והנה דעת **השו"ע** (סי' קמו סעי' ב) דמותר ללמוד בזמן קרה"ת, ואם נאמר דלדעתו אין חובה לשמוע ממש קריאת התורה אלא להצטרף בשעת הקריאה, שמא י"ל דמטעם זה ס"ל דהברכות אינם להוציא הציבור. אלא דמ"מ **המ"ב** שם פסק דאסור ללמוד בשעת קרה"ת. ונאריך בזה בס"ד ועוד חזון למועד].

וכן מוכח **מהמ"א** (סי' מו ס"ק ח) שכתב שהא דמהני ברכת הקוראים בתורה וברכות המפטיר לשומעיהן לחשבון מאה ברכות, הוא למי שאין לו פירות וכד' אבל בלא"ה אין לסמוך ע"ז. וכ"כ **במ"ב** (שם ס"ק יד) "דמי שאין לו פירות יוצא ע"י **הדוחק** במה שיכוין לשמוע ברכה"ת והמפטיר ויענה אמן". ואם השומעים מחוייבים בברכות התורה אמאי דוקא בשעת הדחק יוצא ע"י ברכות אלו [אולם לענין פרי' זכור מבואר **בט"ז** (סי' תרפ"ה ס"ק ב) דצריך לכוון לצאת בברכות ובקריאה של העולה לתורה. ועיי' **במ"ב** (סי' רפב ס"ק כג) שנקט בפרי' זכור שהיא **מדאו'** וכן לפרי' פרה שיי"א שגם היא מדאו' לא יעלה קטן אע"פ שהשי"ץ הקורא עבור הציבור הוא גדול].

וכן מבואר **בשו"ע** (סי' קמ סעי' א) שפסק דהקורא בתורה ונשתתק, העומד במקומו יתחיל ממקום שהתחיל הראשון "ויברך" בתחילה, ולהרמב"ם לא יברך בתחילה. וכתב **המ"ב** (שם ס"ק א) שטעם דעה ראשונה משום שאין המברך מברך להוציא אחרים בברכות [ועיי"ש (סי' ד) שכתב שהעיקר כדעה זו, אולם בס' רפ"ד ס"ק ט' נקט דסב"ל].

נמצא דהמברך א"צ לכוון לפטור את הצבור יד"ח ברכות אלו, וכן מבואר **בביאור הלכה** (רסי' קלט) שכתב דלגבי שומעים לא **תיקון רבנן ברכה"ת**. [ועיי' **בשו"ע** (סי' סו סעי' א) שכת' דלברכו מפסיק אפי' באמצע הפסוק של קרי"ש, וכת' **המ"ב** (שם ס"ק יח) דבברכת התורה יענה על ברכו וגם אמן על סוף הברכה ויש מפסקין באמן זה ובין הפרקים יש להקל, ע"כ. ו**בערוה"ש** (שם אות ח) כתב דהיינו אמן שאחר נותן התורה והטעם שמפסיק גם לאמן של ברכה"ת, כיון דהפסיק בשביל ברוך ה' המבורך יכול להפסיק ביחד גם בשביל אמן זה, וסמך לזה יש מזבחים (ב:). הואיל והותר לצרעתו הותר לקירו ע"ש ומ"מ גם זה צ"ע, ע"כ. ועיי' עוד **בתה"ל"ד** (סי' א) שמדברי המ"א משמע דקאי על ברכת אשר נתן לנו וגם על ברכת אשר בחר בנו, וצ"ע, ע"כ. ועיי"ש (אות ד) שגם אמן שאחר ברכת ההפטר הוא דבר שבקדושה דאין נאמרת אלא בעשרה].

וכן **בתשובות והנהגות** (ח"א סי' קמג) כתב שלא נהגו ליהרר לשמוע הברכות משום שרק לקורא איכא חיוב ברכה, ועיי"ש שכת' דמ"מ כיון דאיכא שיטות דברכה"ת בצבור דאו' ראוי לכל א' לשמוע הברכה הראשונה מהכהן והאחרונה מהעולה לאחרון ולכוון בהם לצאת יד"ח. [וכת' עוד דיש שמועה מן הגריז"ס **צ"ל** שהחמיר לשמוע הברכות, שזהו לדעתו הלכה בעצם קרה"ת כקריאת התורה גופא, ע"כ. ו**במהר"ם שיק** (סי' סא ד"ה אמנם שיטת) כת' שלפי הסוברים דברכה"ת הם משום כבוד התורה כיון דאין מברכין משום המצוה א"כ אין על הציבור חיוב ברכה וא"צ להוציא הציבור. וכן הוכיח **במהר"ש"ם** (ח"א סי' קעה ד"ה והנה מ"ש), ועיי"ש עוד. ואע"פ **השו"ע** (סי' קלט סעי' ו) כתב דהאומר ברכו והברכות צריך לאומרם בקול רם, ואם אומרם בלחש טועה, וי"א שצריך לחזור ולברך בקול רם, ע"כ. מ"מ אין מכאן הוכחה שמברך כדי להוציא את הרבים יד"ח כמבואר **בביאור הלכה** (סי' קלט על סעי' ו ד"ה והברכות בקול רם), ועיי"ש מש"כ בשם **המאירי** ועיי"כ הוא הביאו אלא לרווחא דמילתא, ודו"ק.

להתאחר יותר משש שעות. ומשמע דקאי למעשה דשרי להתאחר יותר משש כל דטעמי מדי קודם תפילת מוסף, ונמצא מבואר א"צ לסעוד סעודה שניה קודם חצות. וכן נראה מפטוה דברי המשני"ב [שם ס"ק א] שהביא דברי הפמ"ג בזה"ל: ועיי"כ שלא כדי עושין מקצת קהילות שמתענים בשבת עד שיטו לחצות ולתפילת הגזירות, ואם טענים בשבת קודם תפילת מוסף מותר להתאחר יותר משש שעות. ומשמע דקאי למעשה דליכא שום איסור להתאחר לאחר שש כל שטעם מידי קודם מוסף.

איכא דבפמ"ג גופא נבי דינא דדליקה [סי' שלי"ד משב"ז ס"ק א] כתי' בזה"ל – עיין בי"ח כתי' בשחרית אם לאחר חצות אע"פ שלא אכל עדיין אין מציל כי אם סעודה אחת. ובעולת שבת הניח בצ"ע. והנה שלש סעודות מחוייב אע"פ שעבר זמנם כבסי' רצ"א וכו', ומ"ש (ר"ש"י) אכילה דסעודה, יש לומר ל' בברייתא שם א' כלים שאכל ערבית מדיחין לאכול שחרית, שחרית לאכול בצהרים, בצהרים לאכול במנחה. ואף דאין הלכה כר' חידקא, הנך רואה דרכן היה לאכול פת שחרית, ועיקר הסעודה בשש בצהרים, ולכן פירש שחרית אע"פ שכבר אכל כל שהוא קודם עיקר הסעודה וכו'.

ומבואר בדברי דשפיר איכא זמן לסעודת שחרית, אלא דכתי' להשיג א' הב"ח כיון דכ"פ איכא חיוב להשלים הסעודה שלא אכל.

ובמ"ב גופא [סי' שלד ס"ק ב] הזכיר דברי הב"ח והפמ"ג בקצרה, וכת' – הב"ח כתי' דאם הוא לאחר חצות אפי' אם עדיין לא אכל אין מציל כ"י מזון סעודה אחת. ובפמ"ג מפסק בזה.

וליישב דברי הפמ"ג עיי"כ י"ל חדא מתרתי, או דבסי' רפ"ח איירי מדין תענית גרידא, ואה"נ דאכתי בעי לאכול קודם חצות מדין סעודה. או דבסי' שלי"ד נתכוון להקשות על הב"ח לשיטתו, דנהי דס"ל דאיכא זמן לסעודת שחרית ונ"מ איכא חיוב להשלים הסעודה, אבל הוא גופא לא ס"ל בזה כב"ב.

ואחר כן ראיתי שכבר עמד בזה הגר"ש בונם ולדבר צ"ל [והוא דבריו בגליון אליבא דהלכתא גליון נ"א] וכת' להעיר על דברי המשני"ב [בסי' רפ"ח ס"ק א] בזה"ל: עיי' לקמן סימן שלי"ד מ"ב ס"ק ב' [בהא דבשחרית קודם סעודה מציל מפני הדליקה מזון שתי סעודות] בשם הב"ח דזמן הסעודה הוא עד ו' שעות. ומה שכת' שם שהמ"ג מפסקין, הוא לענין דאפשר להשלים ולשכך ויכל עדיין להציל [מזון ב' סעודות גם אחר ו' שעות] עיי"ש. אבל משמע דכ"פ מודה [שהמ"ג יכול לענין איסור דין עינו, אבל עצם הסעודה יכול להתאחר. ואולי כאן איירי (המשני"ב) כול לענין לצאת מידי עינו].

[נכתב ע"י הרב ש. פ. שליט"א]

פניני מוסר עניני לימוד התורה

התורה היא האופן הגדול ביותר להוריד שפע לעולם - "בכלל ההשפעות הנשפעות ממנו יתברך לצורך בריותו, יש השפעה אחת עליונה מכל מה שאפשר שימצא בנמצאים, והיינו שהוא תכלית מה שאפשר שימצא בנמצאות מעין המציאות האמיתית שלו יתברך ויקר ומעלה מעין אמיתת מעלת יתברך, והיא מה שמחלק האדון יתברך שמו מכבודו ויקרו אל בראיו. ואמנם קשר הבורא יתברך שמו את השפעתו זאת בענין נברא ממנו יתברך תכלית זו, והוא התורה". (רמח"ל דרך ה', ח"ד פ"ב) כל קיום העולמות הוא רק ע"י עסק התורה - "... ומאז שנושלתלה וירדה בכיכול ממקור שרשה העולם לזה העולם, כמאמרם ז"ל (בראשית רבה יט) בא משה והורידה לארץ, כל חייתם וקיומם של כל העולמות הוא רק על ידי הבל פינו והגיונינו בה.

והאמת בלתי שום ספק כלל, שאם היה העולם כולו, מקצה עד קצה, פניו ח"ו ארבע אהד ממש מהטק והתבוננות שלנו בתורה, כרגע היו נחריבים כל העולמות, לעינינו ותחתונים, והיו לאפס ותוהו ח"ו. וכן שפעת אורם או מעוט ח"ו הכל רק כפי ענין ורוב עסקנו בה... ולכן אמרו בפרק מעלות התורה שכל העוסק בתורה לשמה נקרא ר', כי כביכול נעשה שותף ליוצר בראשית יתברך שמו, כיון שהוא המקיים עתה את כל העולמות בעסק תורתו, ובלתי זה היו חוזרים כולם לתוהו ובוהו". (פ"ש החיים ד, יא.)

נערך ע"י מחבר קונטרס
"עבודת המועדים"